God kan mensen met elkaar verzoenen

Een Bijbel voor Arafat

Het Joods-Palestijns conflict lijkt hopeloos. Al vanaf 1948 is er strijd en de partijen komen, ondanks bemoeienis van buitenaf, maar niet dichter bij elkaar. Is verzoening nog mogelijk? Anne van der Bijl houdt hoop, hij schreef een boek over Palestijnen, Joden en christenen. Johan Snoek las het en is onder de indruk.

Onlangs was de evangelist Anne van der Bijl te zien en te horen op de tv in het bekende programma van de EO, Het elfde uur. Presentator Andries Knevel pleegt scherpe vragen te stellen, maar dit keer was hij het zelf die af en toe een moment verbluft leek door de vrijmoedige antwoorden van Van der Bijl. De aanleiding tot het gesprek was de verschijning van diens boek Een leger van Licht - Hoop op vrede in het Midden-Oosten. Intussen heb ik het boek gelezen; het is spannend als een indianenverhaal.

Toch is de schrijver ervan geen indiaan en al evenmin een cowboy. Hij is, behalve evangelist, verspreider van de Bijbel. Die wist hij, met steun van de in 1955 door hem opgerichte organisatie Open Doors - op grote schaal te smokkelen naar kerken en christenen in landen achter het ijzeren gordijn, in de tijd van de Koude Oorlog. Zijn boek God's Smuggler vertelt daarover. In Een leger van Licht gaat het over zijn ondernemingen in het Midden-Oosten. Daarbij pendelt hij vaak heen en weer tussen Joden en Palestijnen.

Indrukwekkend

Jasser Arafat kreeg een Bijbel van hem en zei later tegen een journalist: "Ik lees er iedere dag in". Een andere foto laat zien hoe Van der Bijl een Bijbel geeft aan sjeik Jassin, gezeten in een rolstoel en oprichter van Hamas; hij werd in maart 2004 vermoord.

Een van Van der Bijls indrukwekkendste ondernemingen vond plaats in Zuid-Libanon. In december 1992 arresteerde Israël zonder enige vorm van proces 415 Palestijnen die ervan verdacht werden lid te zijn van Hamas. Niet van de militante afdeling trouwens: het waren artsen, professoren, advocaten, zakenmensen enzovoort, maar ze golden voor Israël als de intellectuele leiders van de beweging. Zij werden allen de grens met Libanon overgebracht en daar gedropt op een berghelling want Libanon weigerde hen toe te laten. Ze zaten er in de wildernis. Het Rode Kruis voerde tenten aan maar vooral in het begin ontbrak het hun aan bijna alles.

Van der Bijl reisde erheen. "Hoe begin je een gesprek met koude, natte vreemdelingen, die waarschijnlijk ook nog eens terroristen zijn?" Hij had, behalve Bijbels, het boek De schuilplaats meegenomen van Corrie ten Boom over haar hulp aan ondergedoken Joden. Ook had hij tabletten om het water te zuiveren bij zich want goed water ontbrak en velen hadden dysenterie en diarree. Er ontwikkelde zich een boeiend gesprek tussen Anne en dr Rantisi (vorig jaar door Israël geliquideerd). "Ik gaf Rantisi en (imam) Zahar wat exemplaren van De schuilplaats. "Dit boek zal je leren hoe je beroemd kunt worden door het leven van Joden te redden", grapte ik. Beide mannen keken me verbaasd aan, maar toen ik lachte, begonnen ze ook te lachen. Van der Bijl vroeg: "Als dit allemaal voorbij is, kunt u Israël dan vergeven voor wat het u heeft aangedaan?" Men leze in het boek het antwoord van de twee mannen. Vervolgens reisde Van der Bijl naar de bezette Westoever en bracht, samen met de christen-Palestijn Bisjara uit Betlehem, een bezoek aan de families van de gedeporteerden. Hij deelde foto's van hen uit en vertelde over hun situatie. Bisjara las in het Arabisch de bergrede. Anne vroeg of men een gebed op prijs stelde. Jazeker. "We gingen allemaal staan - de meesten met geheven handen..." Liever zou ik uitvoeriger citeren maar dat heeft z'n bezwaren. In het boek beslaat dit verhaal vier hoofdstukken.

Wie in de westerse kerken heeft zich om het lot van Palestijnse christenen bekommerd?

Christenen in Palestina

Van der Bijl heeft een bijzonder warme plek in het hart voor de Palestijnse christenen die waarschijnlijk afstammen van de eerste christelijke gemeente te Jeruzalem. Zij hebben, vindt hij, recht op onze aandacht en sympathie. In 1948 vormden de christenen onder de Palestijnen nog 10% maar hun aantal slinkt, niet onder druk van de islam maar wel ten gevolge van de uitzichtloze toestand onder de Israëlische bezetting. In 1948, tijdens de stichting van Israël, zijn er een 700.000 Palestijnen gevlucht of gedeporteerd. Onder hen waren naar schatting een 50.000 christenen. "Wie in de westerse kerken heeft zich ooit over hun lot bekommerd?", zo vroeg Van der Bijl aan Knevel in Het elfde uur.

In Israël bestaan er ook enkele kleine gemeenschappen van Joden-christenen. Zou het mogelijk zijn verzoening tussen de twee volken te bevorderen door middel van een dialoog tussen Joodse en Palestijnse christenen? Een poging daartoe is het project Musalaha. Dit Arabische woord betekent 'vergeving en verzoening'.

Van der Bijl vertelt hoe een groep van dertig personen (vijftien Palestijnen en vijftien Joden) een tocht maakte van drie dagen en nachten door de woestijn. "Elke kameel was bepakt met een lading voedsel, water en andere benodigdheden en was voorzien van een Palestijnse dan wel een Israëlische berijder. Elke berijder werd begeleid door iemand van de 'andere kant'. Jitzchak bereed de kameel als eerste, terwijl zijn partner Wa'el voor hem uitliep (...). Die tweede dag merkten Wa'el en Jitzchak dat hun muren afbrokkelden. Ze begonnen te praten."

Brood en wijn

Op de laatste avond maakte men een tafel van steen en legde er een schone kaffiyeh (Arabische hoofddoek) over; daarop werden matses en wijn gezet. De voorganger las Efeziërs 2: 11-16. Toen zei hij: "Ik zou jullie willen vragen om naar voren te komen en wat van het brood en de wijn te nemen, maar niet voor jezelf. Ik wil je vragen naar een broeder of zuster te gaan - de Heer brengt je iemand in gedachten - en die te dienen met brood en wijn (...). Wa'el en Jitzchak stonden tegelijk op. Ze kwamen naar voren en namen van het brood en de wijn. Ze keken elkaar aan..."

Van der Bijl besluit het betreffende hoofdstuk als volgt: "Als God één Jood en één Palestijn samen kon brengen, waarom zou Hij dat dan niet kunnen met een miljoen Joden en een miljoen Palestijnen?"

Een bewogen boek van een vrijmoedig, gelovig en toegewijd mens.

Johan M. Snoek

Anne van der Bijl, Een leger van Licht - Hoop op vrede in het Midden-Oosten. Ark Boeken, 17,95.